

RECEPȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare
și Dezvoltare

AVIZAT

Secția AȘM _____

_____ 2024

RAPORT ȘTIINȚIFIC ANUAL 2024

privind executarea proiectului de cercetări științifice
Program de postdoctorat (2023-2024)

Proiectul **UTILIZAREA METODELOR SOCIO-ECONOMICE DE CERCETARE A
MANAGEMENTULUI SĂNĂTĂȚII PUBLICE**

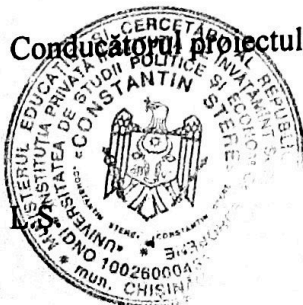
Cifrul proiectului 23.00208.0807.08/PDII

Prioritatea Strategică, Științe societale

Rectorul organizației "USPEE, Constantin Stere",
AVORNIC Gheorghe, dr., hab., prof.univ.

Consiliul Științific/Senat, BUJOR Lilia, dr., conf.cerc.

Conducătorul proiectului (postdoctorand) CAUȘAN Corina, dr.,

Chișinău 2024

CUPRINS

1. Scopul etapei 2024
2. Obiectivele etapei 2024
3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor etapei 2024
4. Acțiunile realizate pentru atingerea scopului și obiectivelor etapei 2024
5. Rezultatele obținute
6. Diseminarea rezultatelor la foruri științifice
7. Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectului 2024
8. Colaborare la nivel național în cadrul implementării proiectului 2024
9. Colaborare la nivel internațional în cadrul implementării proiectului 2024
10. Dificultăți în realizarea proiectului: financiare, organizatorice, legate de resursele umane
11. Recomandări, propuneri.
12. Lista lucrărilor științifice, științifico-metodice și didactice publicate în anul 2024 (Anexa 1)
13. Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în proiect 2024 în limba română și în limba engleză (Anexa 2)
14. Executarea devizului de cheltuieli din contractul de finanțare pentru anul 2024 (Anexa 3)
15. Componența echipei conform contractului de finanțare pentru anul 2024 (Anexa 4)

1. Scopul etapei 2024 conform proiectului depus la concurs (obligatoriu)

Scopul principal al proiectului constă în recunoașterea sănătății publice drept categorie economică, care prin dezvoltarea și digitalizarea serviciilor medicale de calitate va contribui la păstrarea capacității de muncă a cetățenilor și creșterea sustenabilității domeniului medical. Scopul etapei de cercetare în perioada anului 2024, este de a analiza evoluțiile recente în sănătatea populației, identificând factorii determinanți ai speranței de viață, precum accesul la asistență medicală, stilurile de viață și condițiile de mediu. De asemenea, se urmărește evaluarea impactului politicilor de sănătate publică, a creșterii economice și a sustenabilității asupra sănătății populației, precum și dezvoltarea unor strategii eficiente pentru îmbunătățirea sănătății publice pe termen lung.

2. Obiectivele etapei anului 2024 (obligatoriu)

Etapa I. 2024

Elaborarea conceptului sănătății publice văzute drept categorie economică și argumentarea acestuia, Cercetarea Sistemelor de finanțare a sănătății publice, cheltuielilor cu sănătatea și corelarea acestora cu speranța de viață la naștere, etc.

Detrminarea factorilor mediului ambiant care contribuie/dăuniază sănătății publice. Tipuri de indicatori socio-economici care caracterizează impactul mediului ambiant asupra sănătății publice.

Etapa II. 2024

Cercetarea sistemelor de management în instituțiile medicale publice și private la nivel național și internațional. Selectarea informației statistice la nivel național și internațional și cercetarea dinamicii a stării de sănătate în țările avansate, mediu dezvoltate și slab dezvoltate economic. Selectarea grupului de indicatori socio-economici, care caracterizează eficiența sistemului medical în țările cercetate.

Etapa III. 2024 Perfectarea modelului de management și creșterea calității serviciilor medicale prin monitorizarea asistenței medicale digitalizate la nivel global, internațional și național. Cercetarea direcțiilor de digitalizare a serviciilor medicale. Selectarea și argumentare digitalizării pe etape a serviciilor medicale.

Etapa IV. 2024. Implementarea rezultatelor obținute la instituțiile medicale și obținerea actelor de implementare. Promovarea abordării integrate a sănătății publice în contextul creșterii sustenabilității prin implementarea managementului contemporan (în lucru). Elaborarea concluziilor finale și propunerilor către Autoritățile Puvbliche Centrale întru efectuarea reformelor respective a managementului instituțiilor medicale din țară atât publice, cât și private.

3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor etapei 2024 (obligatoriu)

- 1. Elaborarea compartimentelor tematice aferente obiectivelor proiectului de cercetare;*
- 2. Alcătuirea și consultarea bibliografiei de specialitate la temele din cadrul proiectului;*
- 3. Diseminarea rezultatelor științifice în sursele mass-media;*

4. *Participarea la diverse reuniuni științifice naționale și internaționale cu comunicări științifice;*
5. *Diseminarea rezultatelor științifice prin intermediul mass-media, expozițiilor tematice și prelegerilor publice;*
6. *Publicarea rezultatelor științifice în volume internaționale.*
7. *Cercetarea conceptelor de sănătate publică la nivel național și internațional. Determinarea vulnerabilităților și avantajelor acestora.*
8. *Cercetarea structuri sistemului de sănătate din RM și tipurilor de management utilizate în Instituțiile Publice Medicale și din RM și UE.*
9. *Desfășurarea activă a cercetării asupra problemelor legate de direcțiile de digitalizare a serviciilor medicale.*
10. *Selectarea și argumentare digitalizării a serviciilor medicale pe etape.*
11. *Elaborarea III capitol al Tezei de doctor habilitat. direcți de dezvoltare a e-halt în sistemul de sanatate a R. Moldova – instrument al sustenabilității în contextul practicilor europene*
12. *Analiza specificului modelului național de management al sănătății utilizând diferite tehnici de evaluare a indicatorilor.*
13. *Analiză implementării activității instituțiilor medicale în contextul digitalizării unor serviciilor medicale (e-Halt), utilizarea diferitor metode și tehnici de utilizare a digitalizării unumitor servicii medicale din sectorul public și privat.*
14. *Elaborarea IV capitol al Tezei de doctor habilitat, 15. Elaborarea Monografeiei.*

4. Acțiunile realizate pentru atingerea scopului și obiectivelor etapei 2024 (obligatoriu)

1. Acțiunile realizate pentru atingerea scopului și obiectivelor

1. *Au fost stabilite strategiile și direcțiile prioritare în cercetare;*
2. *A fost stabilit cadrul teoretic și metodologic al cercetării;*
3. *Au fost precizate compartimentele tematice și consultată bibliografia de specialitate elementele-cheie din cadrul proiectului;*
4. *Au fost desemnate și descrise opiniile savanților de renume mondială în contextul conceptelor de sănătate, starea de sănătate, speranța de viață.*
5. *Au fost diseminate rezultatele cercetărilor în cadrul manifestărilor științifice internaționale/naționale și în mass-media;*
6. *A fost desfășurată activitatea de cercetare conform planului de activitate (scrierea articolelor, paragrafelor, capitolelor, compartimentelor tezei de doctorat);*
7. *Au fost înaintate spre discuție și analiză materialele științifice ale cercetătorilor;*
8. *A fost desfășurată activitatea de editare, redactare, recenzare și pregătirea pentru tipar a lucrărilor elaborate în cadrul Proiectului.*
9. *Pentru consolidarea sistemului de sănătate a RM, cu sistemul de sănătate a regiunii transnistrene, și bune practice de statistici și management, a fost editată broșura și repartizată la centrele de sănătate, colegii etc., cu titlu - Sănătatea publică și organizarea asistenței medicale: indicatori de bază și formule pentru calcularea acestora.*
10. *Acești indicatori au fost implementați în sistemul digital incipient din partea stângă a Nistrului pentru o evaluare clară a determinanților stării de sănătate și minimizarea poverii asupra sistemului de sănătate național, în contextul alocațiilor de asigurări medicale și cheltuielilor pentru asistența medicală, în baza conclucrării cu platforma sănătății dintre doua maluri ale Nistrului.*
11. *A fost analizat modelul național de management al sănătății, utilizând diferite tehnici de evaluare a indicatorilor.*
12. *A fost elaborată prima variantă a monografiei și trimisă către redactare, cu denumirea Sănătatea – dimensiunea calității vieții și creșterii economice a țării.*

5. Rezultatele obținute (descriere narativă 3-5 pagini) (obligatoriu)

Economia politică joacă un rol semnificativ în sănătatea publică, având un impact direct asupra speranței de viață a populației. Politicile economice și resursele financiare alocate sistemelor de sănătate influențează accesul la îngrijire medicală de calitate, prevenirea bolilor și condițiile de viață. O economie stabilă și politici eficiente în sănătate pot contribui la creșterea speranței de viață prin îmbunătățirea infrastructurii de sănătate, prevenirea bolilor și promovarea unui stil de viață sănătos. Corelarea economiei politice cu domeniul sănătății publice a națiunii este esențială în analiza și dezvoltarea sistemelor de sănătate. Economii naționale stabile și bine gestionate pot

sprijini politici de sănătate eficiente, având un impact direct asupra accesului la servicii medicale de calitate și a condițiilor de viață. În actualitatea globală, sănătatea publică devine un pilon al dezvoltării economice, iar investițiile în sănătate contribuie la o populație mai productivă și mai bine pregătită pentru provocările economice și sociale. Se concentrează pe relațiile economice, structura piețelor, politici publice, instituții și teoriile economice aplicate la nivel național sau internațional. Acest domeniu este esențial în înțelegerea proceselor economice și politice și influențează deciziile economice și guvernamentale care afectează dezvoltarea economică și bunăstarea socială. Sănătatea reprezintă unul dintre cele mai valoroase bunuri ale individului, fiind esențială pentru o viață împlinită și productivă. Aceasta nu se limitează la absența bolii, ci implică o stare de bine fizică, mentală și socială. Într-o lume marcată de schimbări rapide și provocări constante, sănătatea devine o prioritate, iar menținerea ei depinde de o abordare holistică, care să includă atât responsabilitatea individuală, cât și sprijinul colectiv. În prezent, corelarea dintre dezvoltarea economică și sănătatea publică este esențială pentru asigurarea unei calități ridicate a vieții. Creșterea economică susține investițiile în sănătate, îmbunătățind accesul la servicii medicale, prevenirea bolilor și condițiile de trai. Sănătatea unei populații contribuie la productivitate și dezvoltare economică sustenabilă. Astfel, politicile economice eficiente care sprijină sănătatea publică pot accelera progresul social și economic, iar o populație sănătoasă susține o economie robustă pe termen lung.

Sănătatea ca categorie socio-economică reflectă relația complexă dintre starea de sănătate a populației și factorii economici, sociali și politici care o influențează. Viziunea sistemică asupra sănătății consideră aceasta drept un fenomen multidimensional, care integrează aspecte biologice, sociale, economice și de mediu. Indicatori precum PIB-ul și Speranța de viață demonstrează corelația dintre dezvoltarea economică și sănătate. Țările cu o distribuție mai echitabilă a veniturilor au un nivel de sănătate mai ridicat, arătând că reducerea inegalităților economice îmbunătățește sănătatea generală. Această viziune sistemică este susținută de instituții publice, precum OMS, care subliniază că investițiile în sănătate contribuie la dezvoltarea durabilă prin îmbunătățirea bunăstării fizice, mentale și sociale ale populației. În Europa cel mai mulți autori și cercetători au contribuit semnificativ la dezvoltarea și definirea conceptului de sănătate publică. Studiul impactului asupra sănătății în contextul relațiilor sociale în care au fost respondenții incluși, a primit o specială dezvoltare în cercetare pornind de la teoria capitalului uman, care recunoaște rolul dublu în societate a individului ca capital uman și ca resursă umană. Ca resursă umană individul servește drept forță de producție, iar ca capital uman - este sursa de generare a ideilor tehnico-inovative, constructive în perfecționarea tuturor factorilor de producție. Ca rezultat, sănătatea individului este parte componentă a sănătății publice și ambele sunt categorii economice, care prin existența sa și efortul depus în relațiile de producție contribuie la formarea PIB-ului țării.

Într-un final definiția finală a sănătății publice poate fi formulată în felul următor - Sănătatea publică este componenta inițială de bază a calității vieții, deoarece sănătatea individului este treapta inițială a dezvoltării nevoilor umane (starea fizică, gradul de asigurare, de dezvoltare a formelor de comunicare, nivelului de cunoaștere, de afiliere, estetice și culturale, de autorealizare). În funcție de dezvoltarea nevoilor umane la individ se formează diferite forme de satisfacție cu viață. Cele mai durabile forme de satisfacție sunt posibile la oamenii sănătoși, care

au capacitatea de autorealizare maximală a nevoilor umane, care dovedesc și esența economică a acestei categorii.

Modelul european de management al sănătății este un concept ce integrează diverse politici și practici din statele membre ale Uniunii Europene, având un impact semnificativ asupra îmbunătățirii sistemelor de sănătate. Aportul acestui model în managementul sănătății include mai multe elemente esențiale:

Modelul național de management al sănătății în Republica Moldova se referă la structurile, politicile și strategiile implementate pentru organizarea și furnizarea serviciilor de sănătate, cu scopul de a asigura accesul echitabil la îngrijire medicală de calitate pentru toți cetățenii. Acesta reflectă modul în care autoritățile moldovenești gestionează sectorul sanitar, având în vedere atât resursele limitate, cât și nevoile populației. Sistemul de sănătate din Moldova este finanțat din mai multe surse, inclusiv prin contribuții din partea angajaților și angajatorilor la fondul național de asigurări de sănătate, precum și prin alocări din bugetul de stat. Finanțarea poate fi insuficientă pentru a acoperi toate necesitățile, iar aceasta a fost o preocupare constantă în cadrul reformelor sistemului de sănătate. Accesul la servicii de sănătate—În mod teoretic, sistemul de sănătate din Moldova garantează accesul universal la îngrijire medicală, dar în practică, accesul poate fi limitat, în special în zonele rurale sau în cazul unor grupuri vulnerabile. Reformele recente au vizat îmbunătățirea accesibilității serviciilor, prin modernizarea infrastructurii spitalicești și creșterea numărului de medici, dar provocările rămân. Începând cu anii 2000, Moldova a implementat o serie de reforme pentru îmbunătățirea sistemului de sănătate, inclusiv în domeniul asigurărilor de sănătate, managementului spitalelor și serviciilor primare de sănătate. Reformele s-au concentrat pe îmbunătățirea eficienței, modernizarea echipamentului medical și îmbunătățirea educației și formării profesioniștilor din domeniu. Resursele financiare limitate, infrastructura sanitară veche, migrarea personalului medical, precum și inegalitățile în accesul la servicii între urban și rural sunt principalele obstacole cu care se confruntă sistemul. Oportunități: Colaborarea internațională, investițiile în infrastructura sanitară și digitalizarea sistemului de sănătate reprezintă oportunități de îmbunătățire a serviciilor de sănătate. Sistemul național de sănătate include și programe de prevenire a bolilor și promovare a unui stil de viață sănătos, care se realizează prin campanii de educație și prin implementarea unor strategii de sănătate publică. Digitalizarea serviciilor de sănătate și implementarea unui sistem informatic integrat sunt direcții importante de dezvoltare. Scopul este de a facilita accesul la informații și de a îmbunătăți eficiența managementului serviciilor de sănătate. În concluzie, modelul național de management al sănătății din R. Moldova este unul în continuă schimbare, cu scopul de a răspunde nevoilor în creștere ale populației și de a implementa soluții inovatoare pentru provocările cu care se confruntă sectorul sanitar. Reformele recente și planurile de dezvoltare se concentrează pe îmbunătățirea calității serviciilor și a accesibilității acestora pentru întreaga populație. Digitalizarea joacă un rol esențial în îmbunătățirea serviciilor de sănătate și sănătății publice, aducând multiple beneficii atât pentru pacienți, cât și pentru profesioniștii din domeniu. În concluzie, digitalizarea este un motor al progresului în sănătate publică, îmbunătățind accesul la îngrijire medicală, eficiența sistemelor de sănătate și promovând prevenirea și educația în domeniul sănătății. La rindul său, Speranța de viață poate fi considerată un indicator al succesului măsurilor de sănătate publică, deoarece reflectă calitatea vieții, starea de sănătate a populației și

eficiența intervențiilor preventive și curative. Prin urmare, investițiile în sănătatea publică sunt esențiale pentru reducerea decalajelor în sănătate și pentru creșterea speranței de viață, atât la nivel local, cât și global. Acest algoritm poate fi ajustat în funcție de specificul fiecărei regiuni sau sistem de sănătate, având în vedere particularitățile demografice și economice. Monitorizarea continuă a acestor corelații este esențială pentru îmbunătățirea sistemului de sănătate. Este esențial ca aceste corelații să fie monitorizate și ajustate continuu pe baza datelor actualizate, pentru a reflecta schimbările demografice, economice și sociale ale populației și pentru a îmbunătăți în permanență performanța sistemului de sănătate. În concluzie, corelarea indicatorilor clinici, celor de performanță și a legislației cu speranța de viață necesită o abordare integrată, care să implice cercetarea continuă, evaluarea constantă și ajustarea politicilor de sănătate publică pentru a asigura îmbunătățirea sănătății populației pe termen lung. Conceptul de sănătate publică este reflectat, prin prisma corelării acestuia cu calitatea vieții, evidențiind aspectele esențiale ale sănătății publice în dezvoltarea comunităților. Într-un studiu publicat, se explorează impactul sănătății publice asupra creșterii calității vieții, subliniind importanța prevenirii bolilor și a promovării sănătății pentru bunăstarea generală a populației. Aceste perspective sunt integrate în contexte economice și sociale actuale, fiind relevante pentru Republica Moldova, dar și pentru alte regiuni. Mai subliniem, de asemenea, necesitatea dezvoltării unui sistem integrat și sustenabil de sănătate publică, care să asigure acces echitabil la servicii de calitate. Efectul economic în îngrijirea sănătății este strâns legat de accesul la servicii medicale de calitate și de creșterea speranței de viață sănătoasă. Îmbunătățirea organizării și eficientizarea serviciilor medicale, cum ar fi prin digitalizarea proceselor sau optimizarea muncii personalului medical, contribuie la scăderea costurilor de tratament și la o utilizare mai economică a resurselor. Aceste măsuri permit un acces mai larg și mai rapid la îngrijiri, reducând cheltuielile și îmbunătățind sănătatea populației. Astfel, se reduce prejudiciul economic asociat cu morbiditatea și mortalitatea, ceea ce, în final, sprijină creșterea speranței de viață sănătoasă și contribuie la dezvoltarea sustenabilă a sistemului de sănătate. Pentru a mări speranța de viață în Republica Moldova pe baza activității CNAM (Casa Națională de Asigurări de Medicină) și CNAS (Casa Națională de Asigurări Sociale), este esențial să se creeze un sistem integrat de sănătate și asigurări sociale care să sprijine prevenția, tratamentele de calitate, accesul echitabil la servicii medicale și suportul financiar adecvat în caz de boală sau invaliditate. Iată câteva direcții care pot contribui la creșterea speranței de viață, bazate pe activitățile celor două instituții: CNAM poate implementa programe naționale de prevenire a bolilor cronice, cancerului, bolilor cardiovasculare și altor afecțiuni care scad speranța de viață. Acestea ar include campanii de informare privind alimentația sănătoasă, renunțarea la fumat și activitatea fizică regulată. Oferirea unui pachet mai larg de servicii de sănătate pentru întreaga populație, inclusiv pentru grupurile vulnerabile (persoane din mediul rural, vârstnici, persoane cu dizabilități), poate asigura accesul universal la tratamente și prevenție. CNAM poate extinde acoperirea serviciilor de diagnosticare precoce și tratamentele esențiale. Modernizarea și extinderea infrastructurii medicale (spitale, clinici, centre de sănătate), precum și digitalizarea proceselor pentru un sistem mai eficient, poate reduce timpul de așteptare și îmbunătăți calitatea îngrijirii, contribuind astfel la creșterea speranței de viață. Gestionarea riscurilor de invaliditate și pensii de invaliditate: CNAS poate îmbunătăți gestionarea cazurilor de invaliditate și ajutoarele financiare pentru persoanele cu afecțiuni cronice sau dizabilități. Asigurându-se că persoanele afectate au acces la pensii de invaliditate și alte

beneficii financiare, CNAS poate contribui la menținerea unui trai decent și reducerea impactului social al bolilor cronice. Program de asigurare socială pentru prevenirea pierderii capacității de muncă: Prin intermediul asigurărilor sociale, CNAS poate susține politici care reduc riscurile de pierdere a capacității de muncă prin tratarea și reabilitarea bolilor cronice. Un sistem bine implementat de asigurări sociale poate ajuta cetățenii să facă față cheltuielilor medicale și să prevină pierderea locurilor de muncă, ceea ce reduce riscurile economice și sociale asociate bolilor. O coordonare eficientă între CNAM și CNAS este esențială pentru crearea unui sistem integrat care să sprijine atât prevenția și tratamentele medicale, cât și protecția socială pentru cei care sunt afectați de boli sau invaliditate. De exemplu, CNAM ar putea include în pachetele de servicii medicale strategii pentru prevenirea invalidității și sprijinirea recuperării, în timp ce CNAS ar putea oferi suport financiar pentru tratamentele de lungă durată. Privind suportul pentru vârstnici și populația vulnerabilă aceste două instituții pot colabora pentru a asigura servicii medicale accesibile și suport financiar pentru vârstnicii din comunitățile izolate sau pentru persoanele cu venituri mici, care sunt cele mai vulnerabile la afecțiuni grave. Acest tip de sprijin poate ajuta la îmbunătățirea calității vieții și la prelungirea speranței de viață. Politici de sănătate publică: Atât CNAM, cât și CNAS pot sprijini implementarea unor politici publice care promovează un stil de viață sănătos, cum ar fi combaterea fumatului, consumului excesiv de alcool, alimentația nesănătoasă și sedentarismul. Politicile de sănătate publică care vizează reducerea factorilor de risc pentru bolile cronice pot contribui semnificativ la creșterea speranței de viață. Sprijin pentru reabilitarea persoanelor cu afecțiuni grave: Oferirea unui sistem complet de reabilitare pentru pacienții care au suferit accidente, atacuri cerebrale sau alte afecțiuni grave poate reduce impactul pe termen lung al acestora asupra sănătății și poate contribui la o viață mai lungă și activă. CNAM poate investi în digitalizarea serviciilor de sănătate, permițând cetățenilor să aibă acces mai ușor la istoricul medical, să primească consultații la distanță și să fie informați despre opțiunile de tratament. Aceasta poate ajuta la prevenirea bolilor și la gestionarea acestora într-un stadiu incipient, îmbunătățind astfel calitatea vieții și speranța de viață. Incentivarea participării la asigurările de sănătate și sociale: Campaniile de informare și educare privind importanța asigurărilor de sănătate și sociale pot încuraja mai mulți cetățeni să participe activ la aceste sisteme, garantându-le accesul la îngrijiri medicale și sprijin financiar în caz de boală sau accident. Prin îmbunătățirea accesului la servicii de sănătate, sprijinirea prevenției, extinderea programelor de asigurări sociale și promovarea unui stil de viață sănătos, atât CNAM, cât și CNAS pot contribui semnificativ la creșterea speranței de viață a cetățenilor din Republica Moldova. Speranța de viață sănătoasă este rezultanta creșterii economice sustenabile, care îmbunătățește accesul la servicii de sănătate, educație și condiții de trai, reducând riscurile de mediu și promovând echitatea socială. Prin urmare, politicile publice trebuie să vizeze reducerea disparităților și asigurarea accesului echitabil la servicii de sănătate, promovând astfel stabilitatea socială și dezvoltarea durabilă. Dezvoltarea economică și creșterea economică sunt strâns legate de sănătatea publică, având un impact semnificativ asupra speranței de viață. O economie în creștere poate asigura resurse financiare pentru îmbunătățirea sistemului de sănătate, infrastructurii și accesului la îngrijire medicală de calitate. Creșterea economică susține condiții mai bune de viață, prevenirea bolilor și educația pentru un stil de viață sănătos, ceea ce contribuie la reducerea mortalității și la creșterea speranței de viață. Este adevărat că investițiile în capitalul uman, cum ar fi cheltuielile în domeniile educației și sănătății, nu aduc beneficii imediate, dar pot

avea efecte semnificative pe termen lung. *Speranța de viață este un indicator important al nivelului de dezvoltare al unui stat și reflectă, într-o măsură considerabilă, calitatea sistemului de sănătate, condițiile de viață ale populației, dar și progresul economic al unei țări. În acest context, creșterea economică și sustenabilitatea joacă un rol esențial în creșterea speranței de viață a unei populații.* Creșterea economică are un impact semnificativ asupra speranței de viață. O economie mai puternică înseamnă, de obicei, un nivel mai ridicat al veniturilor per capita. Veniturile mai mari permit accesul la îngrijire medicală de calitate, o alimentație mai sănătoasă, condiții de trai mai bune și mai puțin stres, toate acestea contribuind la o viață mai lungă și mai sănătoasă. O economie în creștere poate să susțină investiții în infrastructura de sănătate, cum ar fi spitale, clinici și servicii de sănătate publică, precum și în educație, care sunt fundamentale pentru reducerea mortalității și creșterea speranței de viață. De asemenea, creșterea economică poate contribui la îmbunătățirea condițiilor de locuit, reducând riscurile de sănătate asociate sărăciei și medii insalubre. Sustenabilitatea este un concept cheie care influențează atât creșterea economică, cât și sănătatea pe termen lung. O creștere economică sustenabilă înseamnă că resursele economice sunt folosite într-un mod care nu doar că susține dezvoltarea pe termen scurt, dar protejează și îmbunătățește mediul înconjurător și condițiile de viață pe termen lung. Problemele de mediu, cum ar fi poluarea aerului, apei sau solului, pot avea un impact negativ semnificativ asupra sănătății publice. De exemplu, expunerea prelungită la poluare poate duce la afecțiuni respiratorii și cardiovasculare, reducând astfel speranța de viață. O economie care pune accent pe dezvoltare sustenabilă și protecția mediului va crea condiții mai bune pentru sănătatea populației și va contribui la creșterea speranței de viață. Sustenabilitatea socială implică reducerea inegalităților economice și sociale, asigurându-se că toți cetățenii au acces la aceleași resurse și oportunități, inclusiv la îngrijire medicală de calitate. Aceasta contribuie la o populație mai sănătoasă și, implicit, la o speranță de viață mai mare, întrucât grupurile defavorizate nu sunt lăsate în urmă în ceea ce privește accesul la servicii esențiale. O economie care crește într-un mod sustenabil, fără a depăși limitele resurselor naturale sau a provoca dezechilibre financiare, poate crea o stabilitate economică care favorizează sănătatea pe termen lung. Aceasta include menținerea unui sistem de asigurări de sănătate viabil și furnizarea de servicii publice de sănătate accesibile pentru întreaga populație. Țările cu economii avansate, cum ar fi Japonia, Elveția și Suedia, beneficiază de o speranță de viață ridicată datorită unei economii stabile și sustenabile, care permite investiții consistente în sistemele de sănătate, educație și protecție socială. Aceste țări au, de asemenea, politici eficiente de protecție a mediului, ceea ce contribuie la reducerea riscurilor pentru sănătate. Țările în dezvoltare În multe dintre țările în dezvoltare, creșterea economică a condus la îmbunătățirea accesului la îngrijire medicală și la standardele de viață. Totuși, lipsa de sustenabilitate, cum ar fi poluarea ridicată, inegalitățile sociale și economice, poate limita beneficiile creșterii economice asupra sănătății. În aceste cazuri, impactul asupra speranței de viață poate fi mai lent și mai puțin pronunțat. În multe țări, provocările legate de sustenabilitate, precum schimbările climatice și poluarea, sunt tot mai relevante și necesită politici publice care să protejeze mediul înconjurător. În plus, inegalitățile economice rămân un obstacol major pentru creșterea speranței de viață. Prin urmare, este esențial ca strategiile de creștere economică să fie acompaniate de politici sociale și ecologice care să garanteze o dezvoltare sustenabilă și echitabilă. Speranța de viață sănătoasă este rezultanta creșterii economice sustenabile, care îmbunătățește accesul la servicii de sănătate, educație și

condiții de trai, reducând riscurile de mediu și promovând echitatea socială. La capitolul digitalizării în sănătate se prevede reflectarea managementului din domeniul sănătății prin: asigurarea standardizării instrumentelor, necesare pentru a permite circulația transfrontalieră a informației electronice în domeniul sănătății publice, este concepută în diverse documente europene, care prevăd implementarea acestora în serviciile de sănătate din țările care au aderat la UE, inclusiv în Republica Moldova. Datorită instrumentelor IT, impactul economic și social, negativ al pandemiei a fost atenuat, permițând o relativă stabilitate și durabilitate economică a serviciilor de sănătate, ceea ce va permite o transformare către dezvoltare a unei performanțe economice durabile în domeniul sănătății, ceea ce va conduce la o calitate mai bună a vieții pe viitor. *Scopul cercetării a fost obținut, exprimând nu numai consolidarea mecanismelor și instrumentelor existente, ci și de a crea altele noi, menite să asigure aplicarea practică a unei abordări intersectoriale a politicii de dezvoltare regională, inclusiv aprofundarea cooperării între toți actorii implicați în procesul de implementare. În general, investițiile în sănătate în RM sunt limitate de bugetul alocat prin CNAM, iar fondurile destinate investițiilor sunt adesea insuficiente comparativ cu nevoile sectorului. De obicei, acest lucru se reflectă în infrastructura medicală deficitară, salariile mai mici ale personalului medical și în lipsa unor tehnologii de ultimă generație. e de dorit implementarea practicilor europene, precum, Lituania, Estonia, etc, au făcut investiții semnificative în sănătate în ultimii ani, fiind un exemplu de reformă eficientă a sistemului sanitar. Guvernele au alocat fonduri pentru modernizarea infrastructurii spitalicești, dezvoltarea unui sistem național de telemedicină și implementarea unor soluții de sănătate digitală. În plus, Lituania, Estonia, atrage investiții externe și europene pentru a dezvolta sistemele de sănătate publică și pentru a îmbunătăți accesul la serviciile de sănătate, în special în zonele rurale. RM este la o etapă incipientă. Aceste țări au un sistem bazat pe asigurări de sănătate publică, dar Lituania a demonstrat o mai mare flexibilitate în atragerea de investiții externe și în implementarea de politici inovative pentru a îmbunătăți serviciile de sănătate. Lituania a investit mult în modernizarea infrastructurii de sănătate și în implementarea de tehnologii avansate, în timp ce RM întâmpină dificultăți financiare în acest domeniu, iar dezvoltarea infrastructurii este mai lentă. Lituania, Estonia, și alte țări europene, în dezvoltare, au reușit să îmbunătățească accesul la servicii medicale, inclusiv prin telemedicină, în timp ce în RM accesul poate fi mai limitat din cauza lipsei de resurse financiare. În concluzie, în timp ce CNAM în RM, administrează fonduri pentru asigurările de sănătate, Lituania, Estonia, investește activ în modernizarea sistemului de sănătate prin politici inovatoare și atragerea de investiții externe. Lituania este un exemplu mai proactiv în gestionarea investițiilor și în utilizarea tehnologiilor noi pentru îmbunătățirea serviciilor de sănătate.*

6. Diseminarea rezultatelor la foruri științifice (obligatoriu)

1. Participarea la conferințe științifice internaționale: România, Federația Rusă, Bulgaria, Ucraina, etc.
2. Participare la Digital Health Forum, 2.02.2024, unde au fost intruniți cei mai avantațoși parteneri în contextul implementării Strategiei de Dezvoltare 2030.

3. Zilele Transformării Digitale 2024 (ZTD 2024), Summit la 24 septembrie 2024, la sesiunea privind componenta E-sănătate prin digitalizare și inovare în Republica Moldova.- spiker in panel.

4. Participarea la conferința științifico-practică,, Asigurarea obligatorie de asistență medicală în Republica Moldova: Două decenii de la implementare”, 12-13 septembrie 2024, organizat de CNAM, OMS, Ministerul Sănătății, Banca Mondială,etc.

5.Participarea la Iasi ,14-15 noiembrie 2024, Conference on E-Health and Bioengineering - EHB 2024, Grigore T. Popa University of Medicine and Pharmacy Iasi, November 14-15, 2024, Iasi, RUMANIA.

7.Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectului. Impactul științific, social și economic al rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectului, în contextul serviciilor medicale, speranței de viață și echității, se poate reflecta astfel:Cercetările și datele obținute vor contribui la avansarea cunoașterii științifice în domeniul sănătății publice, îmbunătățind înțelegerea factorilor care influențează speranța de viață și accesul la servicii medicale. Rezultatele vor putea ghida dezvoltarea de noi politici și intervenții pentru îmbunătățirea sănătății populației. Proiectul va sprijini creșterea echității în sănătate, asigurând acces mai bun la servicii medicale pentru grupurile vulnerabile și reducând inegalitățile în îngrijirea sănătății. Acesta va contribui la o viață mai lungă și mai sănătoasă pentru toți cetățenii, îmbunătățind calitatea vieții și reducând poverile sociale legate de boli și mortalitate prematură.Implementarea rezultatelor cercetării va adresa eficiența sistemului de sănătate, reducând costurile asociate cu tratamentele și spitalizările prin prevenirea bolilor și promovarea unui stil de viață sănătos. Astfel, se va îmbunătăți sustenabilitatea economică a sectorului de sănătate, contribuind la creșterea productivității și reducerea poverii economice a sistemului național de sănătate.În ansamblu, rezultatele proiectului va genera beneficii majore în cea ce privește informarea si evaluarea accesibilitatea serviciilor de sănătate, creșterea speranței de viață sănătoasă și reducerea inegalităților, având un impact semnificativ atât pe plan social, cât și economic. Rezultatele preconizate vor avea impact direct asupra dezvoltării societății: selectarea metodelor manageriale necesare pentru analiza și creșterea calității serviciilor medicale și sustenabile.

8 .Colaborare la nivel național în cadrul implementării proiectului (opțional

Participarea la activități cu CNAM, ACETI, DIGITAL HAB, a fost o colaborare productivă.Rezultatele au fost publicate în articole si comunicări,precum:

CAUȘAN CORINA, RADU Ghenadie, **IVAN** Daniel-Cornel „IMPROVEMENT OF TRANSPLANT SERVICES AT THE REGIONAL LEVEL, PRIMARY FACTOR OF THE QUALITY OF HUMAN LIFE”, p.14. //Cells and Tissues Transplantation. Actualities and Perspectives: The Materials of the National Scientific Conference with International Participation, the 2nd edition, Chisinau, March 29-30th 2024: [Abstracts] / organization committee: Ceban Emil (honorary president), Nacu Viorel (president) [et al.]. – Chișinău: CEP Medicina, 2024. – 58 p. ISBN 978-9975-82-366-1 (PDF).

CAUȘAN CORINA, RADU Ghenadie, „Rolul serviciilor medicale în asigurarea echității sociale”//Conferința internațională științifico-practică, Institutul National de Cercetari Economice Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău, cu genericul „Creșterea economică în fața provocărilor globale. Consolidarea economiilor naționale și reducerea inegalităților sociale” ediția a XVIII-a, 10-11 octombrie 2024).

Masa rotunda organizată 25 martie 2024, „Probleme și modalități de îmbunătățire a calității vieții pacienților cu tuberculoză” Tiraspol, în regiunea transnistreana cu participarea reprezentanților din sistemul de sănătate publică, medicilor de familie de pe ambele maluri ale Nistrului cu tematica implementării și ajustării legislative a elementelor medicinei de familie, au fost prezenți 115 reprezentanți unde am dat un comunicat ca expert a platformei sănătății. Sa prezentat broșura «Общественное здоровье и организация здравоохранения: основные показатели и формулы их расчета»: Справочник, rus-englez, adoptată pentru consolidarea datelor statistice și calcularea indicatorilor și determinantilor de sănătate, pentru a putea managementul de sănătate național.

9. Colaborare la nivel internațional în cadrul implementării proiectului. Conferința științifico-practică cu participare internațională „Medicina secolului XXI în dimensiunea umană” 28.03.2024. or. Moscova. Prima Universitate de Medicină Sechenov. Federația Rusă.

Participarea la XII INTERNATIONAL CONGRESS ‘ORGZDRAV-2024. Effective management in healthcare’ Moscow, 10-11 June 2024 .

Participarea la conferința științifico-practică, „Asigurarea obligatorie de asistență medicală în Republica Moldova: Două decenii de la implementare”, 12-13 septembrie 2024, organizat de CNAM, OMS, Ministerul Sănătății, Banca Mondială, etc. Am participat cu consultantul științific, Svetlana Gorobievșchi, doctor habilitat, profesor univ..

Participarea la Conferința internațională științifico-practică, Institutul National de Cercetari Economice Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău, cu genericul „Creșterea economică în fața provocărilor globale. Consolidarea economiilor naționale și reducerea inegalităților sociale” ediția a XVIII-a, 10-11 octombrie 2024). Denumirea articolului „Rolul serviciilor medicale în asigurarea echității sociale.” Am participat cu consultantul științific, Svetlana Gorobievșchi, doctor habilitat, profesor univ..

Analiza și petrecerea mesei rotunde cu reprezentanții CNAM, Instituțiilor medicale, CMF, Briceni, Râșcani, Bălți, Soroca etc. și Asociația pentru Dezvoltarea Comunicațiilor Electronice Informaționale și Tehnologiilor Informaționale privind accesarea Fondurilor Europene pentru dezvoltarea durabilă a sănătății publice. Zilele Transformării Digitale 2024 (ZTD 2024), Summit la 24 septembrie 2024, la sesiunea privind componenta E-sănătate prin digitalizare și inovare în Republica Moldova.- spiker în panel.

Participarea la conferința științifică anuală USMF “Nicolae Testemițanu,” Cercetarea în Biomedicină și Sănătate: Calitate, Exelență și Performanță, 16-18 octombrie, certificat-n138, workshop: „Metode

de analiză economică în studiile medicale cu aplicarea lor practică”. Am participat cu consultantul științific, Svetlana Gorobievski, doctor habilitat, profesor univ.

Participarea la The 12th International Conference on E-Health and Bioengineering - EHB 2024, Grigore T. Popa University of Medicine and Pharmacy. 14-15.11.24.

10. Dificultățile în realizarea proiectului: financiare, organizatorice, legate de resursele umane etc. (opțional) din cauza majorării costurilor la procurarea softului, s-a această activitate se va desfășura în colaborare cu ong, rezultatul proiectului vor coincide cu obiectivele propuse în cercetare. în contextul cercetării sau depistat unele lacune, cu privire la disbalanta indicatorilor ai organizatiunilor, care trebuiau readusi la aceeași măsură

11. Recomandări, propuneri (opțional). Pentru a analiza corelarea serviciilor medicale cu speranța de viață, este necesar să integrăm modelul calculării indicatorilor de sănătate (SVS), care să reflecte capacitatea populației de muncă, în vederea prognozării impactului acestora asupra speranței de viață pe termen lung. Astfel, modelul SVS va ajuta la evaluarea eficienței intervențiilor în domeniul sănătății asupra calității vieții și productivității populației active (**în lucru**).

Conducătorul de proiect _____ / (numele, prenumele, semnătura)

Data: _____

L.Ș.

**Lista lucrărilor științifice, științifico-metodice și didactice
publicate în anul 2024 în cadrul proiectului**

**CAUȘAN, Corina, UTILIZAREA METODELOR SOCIO-ECONOMICE DE CERCETARE
A MANAGEMENTULUI SĂNĂTĂȚII PUBLICE”**

1. **Monografii** (recomandate spre editare de consiliul științific/senatul organizației din domeniile cercetării și inovării)

1.1. monografii internaționale

1.2. monografii naționale, Monografie cu denumirea Sănătatea – dimensiunea calității vieții și creșterii economice a țării, spre editare. Tipografia ASEM, 2024.

2. **Capitole în monografii naționale/internaționale**

3. **Editor culegere de articole, materiale ale conferințelor naționale/internaționale**

1. **Corina Caușan**, Mircea Petic., The Role of Digitalization In The Development of Activities Oriented To Increase The Quality Of Life The 12th International Conference on E-Health and Bioengineering - EHB 2024, Grigore T. Popa University of Medicine and Pharmacy Iasi, November 14-15, 2024, Iasi, RUMANIA.

2. **Corina Caușan**, Implementation of european public environmental policies in the context of improving public health, conference on E-Health and Bioengineering - EHB 2024, Grigore T. Popa University of Medicine and Pharmacy Iasi, November 14-15, 2024, Iasi, RUMANIA.

4. **Articole în reviste științifice**

4.1. în reviste din bazele de date Web of Science și SCOPUS (cu indicarea factorului de impact IF) 1. **KAUSHAN, Korina, GOROBIEVSCHI, Svetlana**. Optimisation of financing and insurance mechanisms in the health care system in the context of European practice. In: *Journal of Financial and Monetary Economics*, 2023, nr. 11, pp. 43-52. ISSN 2537-3269. SCOPUS

2. **CAUȘAN, Corina, GOROBIEVSCHI, Svetlana, RADU, Ghenadie**. Criterii și metode de poziționare a țărilor lumii după dezvoltarea sistemelor de sănătate. In: *One Health and Risk Management*, 2023, vol. 2023, p. 94. ISSN 2587-3458. SCOPUS

3. **CAUȘAN, Corina**, Repere ale conceptului de evaluare a calității serviciilor medicale în contextul asigurării fezabilității sănătății publice, în *One Health and Risk Management*, spre publicare.

4.2. în alte reviste din străinătate recunoscute

4.3. în reviste din Registrul National al revistelor de profil, cu indicarea categoriei

1. **KAUSHAN, Korina, GOROBIEVSCHI, Svetlana**. Strengthening the public health system in the transnistrian region and the Republic of Moldova through the prism of digitisation. In:

Eastern European Journal for Regional Studies (EEJRS), 2024, vol. 10, pp. 168-180. ISSN 1857-436X. DOI: <https://doi.org/10.53486/2537-6179.10-1.10> categoria B

2. **CAUȘAN, Corina**, Evaluarea speranței de viață a populației - indicator al dezvoltării socio-economice, spre publicare în Academos.Categoria B

4.4. în alte reviste naționale

5. Articole în culegeri științifice naționale/internaționale

5.1. culegeri de lucrări științifice editate peste hotare

1. **KAUSHAN, Korina, IVAN, Daniel-Cornel, RADU, Ghenadie**. Improvement of transplant services at the regional level, primary factor of the quality of human life. In: *Cells and tissues transplantation. Actualities and perspectives*, Ed. 2, 29 martie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP” Medicina”, 2024, Ediția 2, p. 14.

2. **KAUSHAN, Korina, SPINEI, Larisa, CEBAN, Oxana**. Methods of cervical cancer prevention in the context of improving quality of life. In: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*, Ed. 8, 8-9 februarie 2024, Chișinău. Iași – Chișinău-Lviv: 2024, Ediția 9, pp. 110-111. ISSN 2558 – 894X.

3. **CAUȘAN, Corina, SPINEI, Larisa, GOROBIEVSCHI, Svetlana**. Starea de sănătate a populației și impactul ei asupra speranței de viață. In: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*, Ed. 8, 8-9 februarie 2024, Chișinău. Iași – Chișinău-Lviv: 2024, Ediția 9, pp. 111-113. ISSN 2558 – 894X.

4. **CAUȘAN CORINA**, Environmental Bio-Diversification and Its Impact on Public Health The 2nd International Conference "HERITAGE CAPITALISATION AND DEVELOPMENT - IDENTITY, INNOVATION, DIGITALISATION, ENVIRONMENT, AWARENESS AND SECURITY" HERITAGE – IIDEAS-2024 October 30-31, 2024, Bucharest, ROMANIA, ROMANIAN ACADEMY, National Institute for Economic Research “Costin C. Kiritescu , spre publicare Revista Română de Economie, categoria B

5. **CAUȘAN CORINA, RADU Ghenadie**, "The role of health services in ensuring social equity, „INCE//18.10.2024 Participation in the International Scientific and Practical Conference, National Institute of Economic Research, Academy of Economic Studies of Moldova, Chisinau, entitled "Economic growth in the face of global challenges. Strengthening National Economies and Reducing Social Inequalities" 18th edition, October 10-11, 2024). Title of the paper "The role of health services in ensuring social equity," categoria B

6. **Каушан К.С., Потапов В.В., Кустенко В.Д.** Продолжительность жизни как аспект сферы здоровья, ФГАОУ ВО Первый МГМУ им. И.М.Сеченова, сборник материалов конференции «Медицина XXI века в человеческом измерении»/28.03.2024.стр.39-44. Ссылка:<https://elibrary.ru/item.asp?id=72443902> ISBN 978 5 00236 090 1 стр.37-42

5.2 culegeri de lucrări științifice editate în Republica Moldova

6. Articole în materiale ale conferințelor științifice

- 6.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)
- 6.2. în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)
- 6.3. în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională
- 6.4. în lucrările conferințelor științifice naționale

7. Teze ale conferințelor științifice

- 7.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)
- 7.2. în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)
- 7.3. în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională
- 7.4. în lucrările conferințelor științifice naționale

Notă: vor fi considerate teze și nu articole materialele care au un volum de până la 0,25 c.a.

8. Alte lucrări științifice (recomandate spre editare de o instituție acreditată în domeniu)

- 8.1. cărți (cu caracter informativ)
- 8.2. enciclopedii, dicționare
- 8.3. atlase, hărți, albume, cataloage, tabele etc. (ca produse ale cercetării științifice)

9. Brevete de invenții și alte obiecte de proprietate intelectuală, materiale la saloanele de invenții

10. Lucrări științifico-metodice și didactice

- 10.1. manuale pentru învățământul preuniversitar (aprobate de ministerul de resort)
- 10.2. manuale pentru învățământul universitar (aprobate de consiliul științific /senatul instituției)
- 10.3. alte lucrări științifico-metodice și didactice

1. «Общественное здоровье и организация здравоохранения: основные показатели и формулы их расчета»: Справочник / Составители: К.С.Каушан, О.С. Чебан, Т.А. Бивол, – Тираспол: Типография Indigocolor, Bălți. 2024. – 54 с. – ISBN 978-9975-3664-1-4, O-357

2. Ghidul "Sănătatea publică și managementul sistemului de sănătate: indicatori de bază și formule pentru calculul acestora în engleză și română". Autorii: Caușan C., Ceban O., Bivol T. Editare Indigocolor, Bălți, p. 54, 2025 (spre editare)

Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în proiect în anul 2024

În anul 2024, proiectul a inclus o serie de activități de cercetare și analiză în domeniul serviciilor medicale și speranței de viață sănătoase. În martie 2024, au fost realizate studii de teren, în regiunile de nord, centru și sud ale Republicii Moldova, pe un eșantion de 1.000 de persoane, reprezentativ pentru populația activă de muncă din intervalul 24-60 ani, având în vedere mediul de rezidență, sexul, vârsta și nivelul de educație, specificul capacității de muncă. Datele sociologice colectate au fost procesate și analizate. Rezultatele cercetărilor din 2024 au fost comparate cu cele din studiile anterioare, evidențiind corelațiile dintre accesul la servicii medicale și speranța de viață sănătoasă. La rândul său conceptul de calitate a vieții este un indicator a sănătății atât pentru populație, cât și pentru guverne și se impune realizarea de moduri de viață favorabile sănătății, are o dezvoltare largă, corelarea sănătății publice cu calitatea vieții și speranței de viață este direct proporțională cu indicatorii de acces la servicii medicale. Accesul la servicii medicale este corelat cu indicatorii speranței de viață sănătoase, având un impact direct asupra capacității de muncă și influențând astfel creșterea PIB-ului. Sintetizarea cercetării presupune, că corelarea sănătății publice cu CV și speranța de viață este direct proporțională cu indicatorii de acces la servicii medicale, întrucât accesul echitabil și eficient la îngrijiri de sănătate joacă un rol esențial în prevenirea și tratarea bolilor, precum și în promovarea unui trai sănătos și îndelungat. În contextul aderării la UE, se cere minuțios de studiat indicatorii propuși de organizațiile internaționale, care pot fi viabili pentru Republica Moldova, la nivel regional. Analiza dinamică a serviciilor medicale în Republica Moldova subliniază necesitatea alocării de fonduri suplimentare pentru modernizarea unităților de sănătate, extinderea telemedicinii și integrarea tehnologiilor avansate, promovând astfel un sistem de sănătate mai echitabil, eficient și accesibil, în special în zonele rurale, prin investiții externe și colaborări internaționale. Prin implementarea acestor măsuri, Republica Moldova, ar putea crea un sistem de sănătate mai robust, mai echitabil și mai eficient. Au fost întocmite, editate și publicate articole, care a sintetizat activitățile de cercetare ale proiectului. A fost pregătită prima variantă a monografiei, trimisă spre redactare. Capitolul IV, nu este finalizat al tezei, dar este preconizată elaborarea modelului matematic, a prognozei SVS în dinamică de 7 ani în RM, în funcție de indicatorii selectați. În contextul sănătății publice, speranța de viață sănătoasă devine un obiectiv cheie, deoarece reflectă succesul politicilor de sănătate implementate la nivel național sau global. Măsurarea și îmbunătățirea acestui indicator sunt esențiale pentru a înțelege impactul schimbărilor sociale, economice și de mediu asupra stării de sănătate a populației. Speranța de viață sănătoasă este rezultanta creșterii economice sustenabile, care îmbunătățește accesul la servicii de sănătate, educație și condiții de trai, reducând riscurile de mediu și promovând echitatea socială.

Se află în proces de editare: Ghidul "Sănătatea publică și managementul sistemului de sănătate: indicatori de bază și formule pentru calculul acestora în engleză și română". Autorii: Caușan C., Ceban O., Bivol T. Editare Indigocolor, Bălți, p. 54, 2025

In 2024, the project included a series of research and analysis activities in the area of health services and healthy life expectancy. In March 2024, field surveys were carried out in the northern, central and southern regions of the Republic of Moldova on a sample of 1,000 people, representative of the active working population aged 24-60 years, taking into account the area of residence, gender, age and education level, and specifics of work capacity. The collected sociological data were processed and analyzed. The results of the 2024 research were compared with those of previous studies, highlighting the correlations between access to health services and healthy life expectancy. In turn, the concept of quality of life is an indicator of health for both the population and governments, and the realization of health-promoting lifestyles is required, has a broad development, the correlation of public health with quality of life and life expectancy is directly proportional to indicators of access to health care. Access to health care is correlated with indicators of healthy life expectancy, having a direct impact on work capacity and thus influencing GDP growth. Synthesizing the research implies that the correlation between public health and HR and life expectancy is directly proportional to indicators of access to health care, since equitable and efficient access to health care plays a key role in preventing and treating diseases and promoting healthy and long life. In the context of EU accession, the indicators proposed by international organizations, which may be viable for the Republic of Moldova at the regional level, need to be carefully studied. The dynamic analysis of health services in the Republic of Moldova underlines the need to allocate additional funds for the modernization of health facilities, the expansion of telemedicine and the integration of advanced technologies, thus promoting a more equitable, efficient and accessible health system, especially in rural areas, through external investments and international collaborations. By implementing these measures, the Republic of Moldova could create a more robust, equitable and efficient health system. Articles were prepared, edited and published, summarizing the research activities of the project. The first draft of the monograph has been prepared, sent for editing.

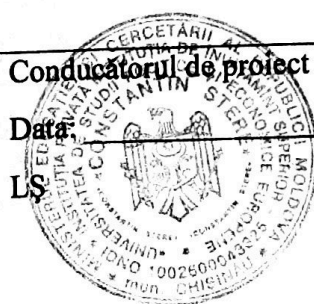
Chapter IV, is not finalized of the thesis, but it is planned to develop the mathematical model, the forecast of the SVS in 7-year dynamics in the Republic of Moldova, according to the selected indicators. In the context of public health, healthy life expectancy becomes a key objective, as it reflects the success of health policies implemented at national or global level. Measuring and improving this indicator is essential to understand the impact of social, economic and environmental changes on the health status of the population. Healthy life expectancy is the result of sustainable economic growth that improves access to health services, education and living conditions, reducing environmental risks and promoting social equity

Is in the process of editing: Guide "Public health and Health System Management: basic indicators and formulas for their calculation in English and Romanian". Autos: Causan C., Ceban O., Bivol T. Editing Indigocolor, Balti, p. 54, 2025

Conducătorul de proiect

Data

LS

 (numele, prenumele, semnătura)

Anexa 3

**Executarea devizului de cheltuieli,
conform anexei nr. 2.3 din contractul de finanțare pentru anul 2024
Cifrul proiectului: 23.00208.0807.08/PDII**

Cheltuieli, mii lei				
Denumirea	Cod		Anul de gestiune	
	Eco (k6)	Aprobat	Modificat +/-	Precizat
Deplasări în interes de serviciu peste hotare	222720	19,3		19,3
Servicii editare	222910			
Servicii de cercetări științifice	222930			
Servicii neatribuite altor aliniate	222999	11,92		19,3
Cheltuieli curente neatribuite la alte categorii	281900	59,28		59,28
Procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizite de birou	316110			
Procurarea activelor nemateriale	317110			
Procurarea materialelor pentru scopuri didactice, științifice și alte scopuri	335110			
Procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizitelor de birou	336110			
Total		90,5		90,5

Conducătorul organizației (numele, prenumele, semnătura)

Contabil șef (numele, prenumele, semnătura)

Conducătorul de proiect (numele, prenumele, semnătura)

Data: _____